

Judinsalo:

Judinsalo sijaitsee Luhangan kunnassa ja on yksi Päijänteen suurimmista saarista, laajuudeltaan 20 neliökilometriä. Saarella on pieniä järviä ja vuoria.

Saaren kautta kulkee Luhangan ja Sysmän välinen seututie 612. Vääksystä alkava ja Korpilahdelle päättyvä saaristotie on maamme kauneimpia maisemateitä. Luhangan alueella se näyttyy parhaimmillaan juuri Judinsalon ja Keihäsniemen alueella. Luonnonkaunis reitti vie ajelijan Päijänteen ja muiden pikkujärvien lomassa Lahdesta Pulkkilanharjun kautta Sysmään ja edelleen Luhankaan jatkaen Korpilahden kautta Jyväskylään.

Luhanka:

Luhanka sijaitsee Keski-Suomen maakunnassa, entisessä Länsi-Suomen läänissä. Luhangassa oli 31. tammikuuta 2012 799 asukasta, joten se on asukasluvultaan entisen Länsi-Suomen läänin pienin kunta.

Luhangan pinta-ala on 313,25 km² (1. tammikuuta 2012), josta 214,53 km² maata ja 98,72 km² sisävesiä. Luhangan naapurikunnat ovat Hartola, Joutsa, Jyväskylä, Jämsä, Kuhmoinen ja Sysmä.

Luhanka sijaitsee Päijänteen rannalla. Päijänteen lahti, johon kuuluu Tammiselkä, Pilkanselkä ja Kotkatselkä sekä Tammipohja, jakaa kunnan kahtia pohjois-eteläsuunnassa. Kuntakeskuksia ovat Luhangan kirkonkylä, Tammijärvi ja Lempää. Keskellä Luhankaa on Onkisalonsaari, ja kunnan eteläisimmän osan muodostaa suuri Judinsalonsaari. Luhangan liikenneoloja paransi tuntuvasti Judinsalon kautta Sysmään kulkevan maantien (nykyisin seututie 612) valmistuminen 1960-luvulla.

Luhanka on kuulunut alun perin Sysmään, josta se erkani ensin kappeliseurakunnaksi vuonna 1767 ja sitten omaksi kunnakseen 1864.

Luhanka on suosittu kesämökkikunta. Pääelinkeinoja ovat maa- ja metsätalous sekä paikalliset palvelut.

Nähtävyyksiä ovat mm. **mäkitupalaismuseo** Tammijärvellä ja **Luhangan vanha kesäkirKKo**, Mämminiementie 6, Luhanka. KirKKo on Josef Stenbäckin suunnittelema yksi Suomen suurimmista puukirKKoista ja se valmistui 1893. Koska kirKKossa ei ole lämmitystä eikä sähkövaloja, se on käytössä vain kesäkuukausina. Altaritauluna on S. Danielsonin Jeesus seisoo ovella ja kolkuttaa vuodelta 1906. Urut on rakentanut A. Jurva 1897 ja niissä on 18 äänikertaa. KirKKo on suosittu konserttikirKKo ja mm. Samuli Edelmannin virsilevyt on äänitetty Luhangan kirKKossa. Istumapaikkoja on noin 1500 hengelle. Luhangan kesäkirKKon ulkopuolinen korjaus alkoi kesäkuussa 2007 ja työ saatiin päätökseen kesällä 2009.

Seurakunnalla on myös Tammijärven kirKKo (Tammijärventie 253) ja TalvikirKKo (Mämminiementie 9).

Liikuntamahdollisuudet ovat hyvät ja luonnossa virkistytymisen lisäksi liikua voi monella eri tavalla. Rakennettuja liikuntapaikkoja ovat mm. **Tammijärven ja kirkonkylän liikuntakentät**, Tammijärven kyläsauna ja sen läheisyydessä oleva **uimaranta**, jossa voi käydä pulahtamassa niin kesällä kuin talvellakin. **Kirkonkylän luontopolku** tarjoaa mahdollisuuden nopeaan kierrokseen vaihtelevassa ja maisemiltaan kauniissa ympäristössä.

Tammijärven liikuntasali on hyvin varusteltu ja sopii monenlaiseen sisäliikuntaan. Liikuntasalin yhteydessä on kuntosali, jossa on monipuoliset mahdollisuudet kohottaa kuntoa.

Kirkonkylällä sijaitsevan **Kylätalon** yhteydessä on **kuntosali**, jossa on Easy Line -kiertoharjoittelulaitteet sekä kuntopyörä ja kaksi muuta kuntopoljinlaitetta.

Tennistä voi Luhangassa pelata kesäisin Luhangan kurssi- ja kuntokeskuksen kentillä.

Luhangan ampujien moniratainen **ampumarata** on ampumaharrastajien käytössä.

Radalla järjestetään joka vuosi perinteiset kaksipäiväiset kansalliset ampumakilpailut.

Maastojousiammuntaa voi harrastaa Ruohtulan maatilamatkailutilalla Tammijärvellä.

Kulttuuria on Luhangassa tarjolla moneen makuun. Harrastustoiminta on laajaa ja kattaa kaikki ikäryhmät lapsista vanhuksiin ja kädentaidoista musiikkiin. Kylätalon myötä erilaiset kulttuurin muodot saavat mahdollisuuden toteutukseen myös ympäri vuoden.

Luhangan Laulajat on luhankalainen kuoro, joka on esiintynyt useissa tilaisuuksissa Luhangassa ja laajemminkin, aina Lappia myöten. Kuoron johtajana toimii Toni Edelman, joka on myös toimittanut Luhangan Kylälaulukirjan. Tapahtumaluettelo kansion lopussa kertoo kesän ja koko vuoden laajan kulttuuritarjonnan.

Päijänne

Suomen toiseksi suurin järvi sijaitsee Päijät-Hämeen ja Keski-Suomen maakuntien alueella. Päijänteen laskujoki Kymijoki virtaa Suomenlahteen. Päijänteen pinta-ala on noin 1 100 neliökilometriä, pituutta järvellä on 119 km ja suurin leveys on 28 km.

Päijänteen suurimpia selkiä ovat keskiosan Tehinselkä ja Judinsalonselkä, eteläosan Asikkalonselkä ja pohjoisosan Vanhanselkä ja Ristinselkä. Suomen sisävesien syvin kohta (95,3 m) sijaitsee Ristinselällä Toivakan kunnassa Rappukallion edustalla. Syväne on merkitty Päijänteen Ristinselälle sekä Päijänteen merikarttasarjaan erikoismerkillä. Useissa tietosanakirjoissa esiintyvä virheellinen tieto, jonka mukaan kohta olisi peräti 104 m syvä, perustuu venäläisten mittauksien virheelliseen tulkintaan.

Päijänteen keskisyvyys on 16,2 metriä. Suuria saaria ovat muun muassa Virmailansaari, Salonsaari, Judinsalo, Onkisalo, Paatsalo, Muuratsalo, Haukkasalo ja Vuoritsalo, ja kaikkiaan saaria on 1886 kappaletta.

Päijänne ulottuu Päijät-Hämeessä Padasjoen, Asikkalan ja Sysmän kuntien alueelle ja Keski-Suomessa Kuhmoisten, Jämsän, Joutsan, Luhangan, Muuramen, Toivakan ja Jyväskylän kuntien alueelle, ennen vuotta 2009 myös Korpilahden kunnan ja ennen vuotta 1993 myös Säynätsalon kunnan alueelle.

Päijänteen eteläosassa sijaitsee Padasjoen, Asikkalan ja Sysmän kuntien alueelle jakaantuva **Päijänteen kansallispuisto**. Kansallispuiston ydinalue on Kelventeen etelä-

pohjoissuuntainen, 8 kilometriä pitkä ja 50–800 metriä leveä harjusaari. Kelventeen suojaisat laguunilahdet ovat suosittuja veneilykohteita.

Päijänteestä on **kanavayhteyksiä** vuonna 1993 valmistunutta Keiteleen kanavaa pitkin pohjoiseen Keiteleelle, vuonna 1871 käyttöön otettua Vääksyn kanavaa pitkin etelään Lahden Vesijärvelle sekä vuonna 1878 valmistunutta Kalkkisten kanavaa pitkin Asikkalanselältä Ruotsalainen-järven Hopeaselälle. Kalkkisiin rakennettiin täysin uusi kanava vuonna 1964.

Päijänne on **suosittu veneilykohde**: yhtenäistä vesireittiä pääsee Lahden edustalta Vesijärveltä aina pohjoiseen Keski-Suomeen Viitasaarelle ja Pohjois-Savoon Pielavedelle saakka. Vesireitin pituus Lahdesta Pielavedelle on noin 200 meripeninkulmaa, noin 380 kilometriä.

Suomen suurimpiin veneilytapahtumiin kuuluva **Päijännepurjehdus** purjehditaan joka heinäkuussa järven päästä päähän. Reitti kulkee Padasjoelta Jyväskylään, lähtö tapahtuu vuorovuosin (parittomina vuosina) etelästä Padasjoella tai pohjoisesta (parillisina vuosina) Jyväskylän Säynätsalon edustalta. Päijännepurjehdukseen osallistuu noin 180 kölivenettä ja lähes tuhat purjehtijaa vuosittain.

Päijänteen **veden laatu on hyvä**, Jämsän eteläpuolella erinomainen. Teollisuuden jätevesikuormitus oli suurimmillaan vuosina 1960–1985, jonka jälkeen veden laatu on parantunut. Pääkaupunkiseudun juomavesi johdetaan Päijänteen eteläpäässä sijaitsevan Asikkalan edustalta Päijännetunnelia pitkin Vantaalle Silvolan tekojärveen.

Laivaliikenne oli Keski-Suomessa tärkeä liikennemuoto vielä 1920-luvulla mutta 1930-luvulla liikenne taantui. Laivayritysten kilpailu johti keskittymiseen. Laivayhtiöiden lopettaessa toimintaansa Päijänteen koko liikenne keskittyi Jyväskylä–Päijänteen Laiva Oy:n käsiin. Säännöllinen liikenne väheni, mutta turistiliikenne piti laivaliikenteen joten kuten pinnalla. Laivaliikenne sai jatkoajan sodan ja auto- ja polttoainepulan takia. Vuosina 1944–1945 kaikki halukkaat eivät edes mahtuneet laivoihin. Laivat Suomi ja Jyväskylä hoitivat vuoroliikennettä Jyväskylän ja Lahden välillä ja Kaima Rutalahden, Korpilahden Oittilan ja Jyväskylän välillä. Laivaliikenne loppui vuonna 1951 ja Jyväskylä–Päijänteen Laiva Oy lopetti toimintansa. Turistimatkailua on kuitenkin jatkettu joka kesä.